

Методи активізації мовленнєвої діяльності у студентів немовних спеціальностей

Книш Тетяна Валентинівна¹, Гончар Катерина Леонідівна²

Опубліковано	Секція	УДК
28.02.2025	Освіта/Педагогіка	37.091.3:811.111

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15005248>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню методів активізації мовленнєвої діяльності у студентів немовних спеціальностей з урахуванням сучасних освітніх тенденцій та викликів у викладанні іноземної мови. Мета дослідження – визначення ефективності традиційних, інноваційних та дистанційних методів навчання іноземної мови у формуванні комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Результати дослідження показують, що традиційні методи навчання, які домінують у немовних закладах вищої освіти, не забезпечують належного рівня мовленнєвої активності студентів. Використання словників, підручників та методичних матеріалів може бути ефективним лише за умов їх системного та адаптивного застосування. Виявлено, що інтерактивні методи, зокрема ігрові, імітаційні, діалогові технології, case-study, веб-квести, метод проєктів, проблемно-розв'язувальні діалоги, навчальні дискусії, аналіз конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри, суттєво підвищують рівень комунікативної компетентності студентів. Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування отриманих результатів для підвищення ефективності викладання іноземної мови у немовних закладах вищої освіти.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, інтерактивні методи, комунікативний підхід, дистанційне навчання, іноземна мова.

Methods for enhancing speech activity in students of non-linguistic specialties

Abstract. The article explores methods for enhancing students' speech activity in non-linguistic specialties, considering modern educational trends and challenges in foreign language teaching. The aim of the study is to assess the effectiveness of traditional, innovative, and distance learning methods in developing communicative competence among students of non-linguistic specialties. The research employed general scientific methods of cognition,

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей, Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7577-2529>

² кандидат філологічних наук, спеціальність 10.02.04 – германські мови, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей, Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3746-7125>

including analysis, synthesis, generalization, comparison, and systematization of scientific sources and methodological approaches. The findings indicate that traditional teaching methods, which dominate in non-linguistic higher education institutions, do not ensure a sufficient level of students' speech activity. The use of dictionaries, textbooks, and methodological materials can be effective only if applied systematically and adaptively. It has been found that interactive methods, such as games, simulations, dialogue-based technologies, case studies, web quests, project-based learning, problem-solving dialogues, educational discussions, case analysis, role-playing, and business games, significantly enhance students' communicative competence. Additionally, digital learning tools, including electronic textbooks and computer-based educational programs, contribute to creating an effective language-learning environment. The study confirms that implementing a communicative approach and integrating interactive methodologies into lessons not only improves language proficiency but also develops students' critical thinking, cognitive skills, and professional communication. A key factor is increasing motivation through the creation of real communicative situations and active student interaction during classes. The use of distance learning technologies, when properly integrated into the educational process, helps maintain speech activity and engages students in communication even in a remote format. The practical significance of the study lies in the possibility of applying its findings to enhance the effectiveness of foreign language teaching in non-linguistic higher education institutions.

Keywords: speech activity, interactive methods, communicative approach, distance learning, foreign language.

Вступ

У сучасних умовах інтеграції в міжнародний освітній та професійний простір володіння іноземною мовою є важливою складовою професійної підготовки фахівців навіть у немовних спеціальностях. Однак проблема активізації мовленнєвої діяльності студентів немовних спеціальностей залишається актуальною через низку чинників. Основними труднощами є недостатня мотивація студентів до вивчення іноземної мови, обмежена кількість годин, відведених на її вивчення, відсутність природного мовного середовища, а також застосування переважно традиційних методів навчання, які не завжди ефективно стимулюють мовленнєву активність студентів. У більшості випадків студенти сприймають вивчення іноземної мови як другорядну дисципліну, що призводить до недостатньої залученості в навчальний процес та низького рівня комунікативної компетентності.

Актуальність проблеми також зумовлена необхідністю використання сучасних методів і технологій, які сприяють активному залученню студентів до мовленнєвої діяльності. Традиційні методи, що передбачають переважно пасивне сприйняття інформації, недостатньо сприяють розвитку комунікативних навичок. Натомість активні методи навчання, зокрема ігрові, інтерактивні, проєктні, діалогові та цифрові технології, здатні значно підвищити рівень мовної компетентності студентів. Однак їх впровадження потребує зміни методичного підходу, адаптації навчальних програм та підготовки викладачів до використання новітніх педагогічних технологій.

З огляду на це, виникає необхідність пошуку ефективних шляхів активізації мовленнєвої діяльності студентів немовних спеціальностей.

Питання методів активізації мовленнєвої діяльності у студентів немовних спеціальностей є достатньо дослідженим у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. У представлених джерелах розглядаються різні підходи до навчання іноземної мови, зокрема використання сучасних технологій, рольових ігор та спеціальних методик для професійного спрямування.

Значний внесок у дослідження цієї теми зробила G. Burhonova [1], яка аналізує сучасні методи навчання іноземної мови у немовних університетах, наголошуючи на

необхідності адаптації викладання до професійних потреб студентів. Н. Holubova [2] розглядає питання викладання іноземних мов для професійних цілей, акцентуючи увагу на специфіці мовної підготовки у немовних закладах вищої освіти. V. Kyrykulytsia [3] підкреслює ефективність використання освітніх технологій, зокрема словників, у процесі навчання іноземної мови, що сприяє кращому засвоєнню термінології та розвитку мовленнєвих навичок. У свою чергу, N. Logutina [4] досліджує проблему активізації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, що є особливо актуальним у сучасних реаліях. I. Rozman [5] аналізує способи інтенсифікації навчання іноземної мови в Україні, пропонуючи різні методики, що сприяють підвищенню ефективності мовної підготовки. L. Yurchuk та L. Yanenko [6] висвітлюють інноваційні підходи до формування іншомовної комунікативної компетентності, акцентуючи увагу на інтеграції новітніх методів навчання. Серед дослідників варто відзначити I. С. Ковальчук [7], яка розглядає формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, а також О. Карасьову [8], що досліджує засоби формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Р. А. Кравець [9] аналізує процес формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів, тоді як О. Матієнко та С. Бучацька [10] розглядають використання рольових ігор як ефективного засобу розвитку мовленнєвих навичок. Іванашко О., Козак А., Книш Т., Гончар К. аналізують процес впровадження штучного інтелекту через персоналізоване навчання, що дає можливість ефективно формувати навчальний процес у майбутньому та модернізувати підготовку студентів немовних спеціальностей [11]. Козак А., Близнюк Л., Книш Т., Іванашко О., Гончар К. відзначають, що синхронні онлайн-семінари в ZOOM є більш ефектними та мотивуючими, ніж записані відеолекції та презентації, доступні студентам в асинхронному режимі [12].

Попри значну кількість літератури з цієї теми, відчувається нестача систематизованого матеріалу, що об'єднує різні методи активізації мовленнєвої діяльності у студентів немовних спеціальностей.

Метою статті є дослідження методів активізації мовленнєвої діяльності у студентів немовних спеціальностей з урахуванням сучасних освітніх тенденцій та викликів, що стоять перед викладачами іноземної мови в умовах традиційного, інноваційного та дистанційного навчання.

Для досягнення цієї мети в ході дослідження будуть проаналізовані основні концепції мовленнєвого розвитку, традиційні методи навчання іноземної мови, інноваційні підходи, що базуються на інтерактивних технологіях, а також специфіка застосування цих підходів в умовах дистанційного навчання.

Результати

Викладання іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі має свої особливості та вимагає ретельного врахування багатьох факторів, оскільки студенти нелінгвістичних спеціальностей часто не мають достатньої мотивації для оволодіння іноземною мовою нарівні з профільними дисциплінами. Розвиток достатньої усної та мовленнєвої комунікативної компетентності студентів у немовному університеті є досить складним завданням, особливо з огляду на те, що рівень володіння мовою у студентів першого курсу зазвичай є досить низьким [5].

Організуючи вивчення іноземної мови для студентів немовних спеціальностей слід дотримуватися основних правил та принципів I. Ковальчук визначила основні принципи комунікативного навчання, які важливі для студентів немовних спеціальностей [7].

1) принцип мовної активності, який базується на твердженні, що мислення починається з проблемної ситуації, яка залучає людину до розумового процесу. Таким

чином, основою комунікативного навчання є створення проблемних ситуацій, що стимулюють мовну активність студентів;

2) принцип індивідуалізації, що підкреслює необхідність індивідуального підходу до навчання іноземної мови, оскільки початкові знання студентів є різними;

3) принцип функціональності, який передбачає, що мовні засоби відбираються та організуються відповідно до їхнього використання в реальних мовленнєвих ситуаціях. Засвоєння кожного виду мовленнєвої діяльності відбувається шляхом вправ саме у цьому виді діяльності, що забезпечує їхню ефективну взаємодію.

4) принцип ситуативності, який наголошує на важливості використання ситуацій як основного елемента організації навчального процесу.

5) принцип новизни, який охоплює весь процес навчання і є ключовим для його ефективності. Втілення цього принципу сприяє підтримці інтересу студентів, формуванню мовних навичок, які можна застосовувати в різних комунікативних ситуаціях, а також розвитку мовленнєвої гнучкості, продуктивності та критичного мислення [7].

В українських закладах вищої освіти більшою мірою вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей здійснюється з використанням традиційних технологій, які включають подачу інформації, її опрацювання, вивчення словника, відтворення певних діалогів чи текстів.

У процесі вивчення іноземної мови студенти виконують різні види роботи з книгами за фахом, отримуючи необхідну інформацію, опрацьовуючи зміст прочитаного матеріалу, вдосконалюючи навички діалогічного та зв'язного монологічного мовлення як на рівні підготовлених, так і непідготовлених висловлювань. Важливим аспектом є вміння перекладати або реферувати необхідний матеріал, а також розвивати мовленнєві навички у межах певної спеціалізації [2].

Використання словників є важливим в такому контексті, оскільки вони є важливим засобом особистісного розвитку, а систематична та регулярна робота з ним розвиває мислення, пам'ять, уяву, тобто сприяє інтелектуальному розвитку, активізує творче мислення студентів і допомагає їм отримувати глибокі знання у процесі вивчення іноземної мови. Окрім того, наявність словників дозволяє відчувати певну результативність власної роботи, оскільки в будь-який час нагадує про виконані і невиконані завдання.

Інша технологія – використання готових методичних матеріалів за методологіями. На сьогодні найбільш популярними є Oxford Practice Grammar, English Grammar in Use тощо. Особливу увагу слід приділити рекомендаціям щодо вибору методичних матеріалів серед великої кількості варіантів, доступних на книжковому ринку, а також щодо ефективних способів його використання. Кожен підручник має бути практичним інструментом, який подає необхідну інформацію у якомога простішій та доступнішій формі. Важливо враховувати: що підручник обирається відповідно до потреб студентів; по-друге, студенти мають бути обізнаними щодо різних типів інформації, які містить словник, та вміти максимально ефективно його використовувати [3].

Варто також відмітити, що у навчанні студентів немовних спеціальностей комунікативний підхід часто не застосовується належним чином. Це зумовлено, зокрема, відсутністю природного комунікативного середовища, яке сприяло б розвитку мовних навичок. Тому доцільно структурувати навчальний матеріал на основі проблемно-інформаційного та комунікативного підходу і впровадити активні технології.

Застосування активних методів у викладанні іноземної мови студентам нелінгвістичних спеціальностей сприяє не лише засвоєнню мовних знань, але й удосконаленню професійно орієнтованого спілкування, оскільки ці методи стимулюють когнітивну активність студентів. Вони ґрунтуються переважно на діалозі, що

передбачає вільний обмін думками щодо способів вирішення певної проблеми та відзначається високим рівнем активності студентів.

Активні методи можуть бути застосовані на різних етапах навчання іноземної мови. Вони забезпечують максимально повне засвоєння матеріалу студентами та формують усвідомлення важливості навчального матеріалу, а також дозволяють студентам замислитися над тим, як застосувати отримані знання у реальних життєвих ситуаціях або у подальшому навчанні.

Серед найбільш поширених активних методів можна виокремити імітаційні методи, що спрямовані на тренування професійних навичок та моделювання професійної діяльності. Ігрові методи включають рольові та ділові ігри, які дозволяють студентам зануритися в іншомовне середовище та застосовувати мовні знання на практиці. Неігрові методи передбачають аналіз конкретних ситуацій, розв'язання ситуативних завдань, виконання вправ та індивідуальних завдань, що допомагає розвинути критичне мислення та здатність до комунікації у професійному середовищі [2].

Особливу актуальність мають діалогові технології, пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співпраці між студентами та викладачем. Сьогодні діалог є найбільш ефективним засобом побудови складних систем людських відносин у різних сферах суспільного життя, зокрема у професійній сфері, оскільки результат роботи та досягнення цілей залежать від успішного ведення бесід, переговорів, консультацій. Тому одним із центральних завдань сучасної вищої освіти є формування культури діалогу у студентів. До діалогових технологій, які використовуються в навчальному процесі, належать проблемно-розв'язувальні діалоги, навчальні дискусії, аналіз конкретних ситуацій тощо.

В сучасних умовах роль ігрових технологій значно зростає, оскільки вони включають будь-яку взаємодію між викладачем і студентами через реалізацію певного сюжету. Рольова гра є ефективною технологією у навчальному процесі, оскільки вона виконує кілька функцій, зокрема:

1. освітню (дозволяє здобувати нові знання, розвивати навички);
2. розвивальну (сприяє самостійності, самокритиці, розвитку пам'яті, уваги, формує світогляд);
3. виховну (впливає на поведінку, формує почуття, переконання, культуру спілкування) [6].

Використання гри допомагає зняти психологічне напруження у поведінці студентів, підвищити їхню мотивацію, розвинути когнітивні здібності й інтереси, прагнення до творчої самореалізації тощо. Зазвичай елементи гри можуть впроваджуватися на кожному занятті, проте використання гри як самостійної форми організації навчального процесу потребує ретельної, копіткої роботи як викладачів, так і студентів.

У рольовій грі можна виокремити три основні фази:

1. Підготовчий етап – визначення сюжету гри, розподіл ролей, інструктаж учасників, підготовка матеріалів для виконання ролей.
2. Основний етап (безпосередня гра) – відтворення учасниками заданих ситуацій та виконання ролей.
3. Етап рефлексії – аналіз студентами проведеної гри, обговорення результатів, формування висновків [10].

Під час підготовки до гри викладач враховує інтереси та бажання студентів брати участь у грі й виконувати певні соціально-комунікативні ролі. Також гра дозволяє залучати до активної діяльності тих студентів, які зазвичай проявляють пасивність на заняттях, що сприяє розвитку їхньої самостійності та креативності [6].

При цьому важливо приділяти увагу інтерактивному навчанню письма та читання. Сучасний підхід базується на інтерактивному зв'язку між текстом і читачем. Студент отримує завдання, які дозволяють викладачеві контролювати виконання роботи, оцінювати рівень розуміння тексту, виправляти помилки та застосовувати індивідуальний підхід до кожного студента.

Одним із найефективніших методів у сучасній методиці викладання іноземної мови є інтерактивний метод case-study (метод розв'язання конкретних ситуацій), коли студенти під час активної комунікації досліджують і обговорюють реальні ситуації, дискутують у групах і виконують завдання, заздалегідь включені у сформований кейс спеціально підготовлених навчальних матеріалів [1, 6].

Технологія веб-квесту має значний освітній і розвивальний потенціал з таких причин: є моделлю, побудованою відповідно до концепції «постметодичної педагогіки», яка інтегрує різні підходи, технології, методи та прийоми навчання: проблемно-проектне навчання, контекстне навчання, комунікативний підхід, активні методи навчання; передбачає використання групової форми роботи, що сприяє розвитку навичок комунікації та співпраці; може застосовуватися в міждисциплінарному контексті, тобто слугувати для реалізації міжпредметних зв'язків у навчальному процесі; сприяє розвитку критичного мислення; підвищує мотивацію студентів.

Веб-квест допомагає студентам стати мультилітератними, навчитися опрацьовувати семантичні структури для розуміння й створення широкого спектру текстів, зокрема електронних. Наприклад, для розкриття теми «Відкриття фінансової компанії» потрібні знання та практичні навички з різних дисциплін: економіки, менеджменту, психології та іноземної мови. Рольове моделювання реальної ситуації дозволяє студентам не лише застосовувати знання з різних галузей науки, а й практикувати реальні дії, набувати навичок взаємодії [1].

Метод проектів був запропонований Вільямом Хердом Кілпатріком, викладачем Teachers College у Нью-Йорку. Цей метод може бути використаний у педагогічних технологіях навчання іноземної мови, оскільки забезпечує ефективний результат. Хоча будь-який науково обґрунтований педагогічний метод навчання із модифікацією підходів та розширенням соціальних форм роботи може претендувати на статус інноваційної технології, на практиці інноваційні технології часто асоціюються із застосуванням електронних засобів навчання. На сучасному етапі метод проектів широко використовується у викладанні різних дисциплін. Він передбачає опору на творчий потенціал студентів, залучення їх до дослідницької діяльності та організацію навчання у співпраці [1].

В умовах гібридного або дистанційного навчання, коли освітні процеси здійснюються з використанням ПК, на першому етапі інтенсивного навчання іншомовної мовленнєвої діяльності досягається активізаційний вплив, а саме на етапі формування окремих фазових стереотипів і їхнього практичного застосування в мовленні. Однією з цілей використання персонального комп'ютера є допомога викладачеві у вирішенні найважливіших завдань під час вивчення іноземних мов, зокрема забезпечення різних способів самостійної роботи студентів над усіма видами мовленнєвої діяльності на основі мовного матеріалу.

За допомогою комп'ютера можна спрямовувати самостійну роботу студентів відповідно до програми, яка, формуючи навчальні завдання та визначаючи шляхи їх виконання, забезпечує систематичне вивчення мовного матеріалу, його активізацію, безперервний контроль і корекцію відповідних завдань. Це особливо важливо для немовних закладів вищої освіти, де відведено порівняно невелику кількість навчальних годин для вивчення іноземної мови.

При засвоєнні лексичного матеріалу найбільш ефективним є організація комунікації між студентом і комп'ютером у спеціально розроблених ігрових вправах,

оскільки гра налаштовує студентів на мовне спілкування, створює природну потребу в багаторазовому повторенні мовного матеріалу, вчить обирати правильні мовні засоби, готує студентів до ситуативного спонтанного мовлення. На відміну від повторення за викладачем, перевага цього типу завдань з акустичної точки зору полягає у тому, що вони дозволяють уникнути хорового та мимовільного повторення інтонації однокласників. Крім того, робота з комп'ютером надає студенту унікальну можливість прослухати власний голос, порівняти свою вимову з вимовою носія мови та за необхідності повторити окремі фрази [9].

Дослідники розрізняють два функціональні рівні розвитку комп'ютерних навчальних засобів для системи дистанційного навчання: комп'ютерні електронні підручники (КЕП) і комп'ютерні навчальні програми (КНП).

Функції КЕП переважно обмежуються представленням навчального матеріалу студенту на екрані монітора. Порівняно з друкованими матеріалами, КЕП дозволяють легко вносити зміни відповідно до нових тенденцій у певній галузі. Вони мають високу графічну наочність і зручний інтерфейс (меню, довідкові матеріали). Наприкінці кожної теми можуть бути визначені завдання та тести для контролю та самоконтролю. Водночас важливо зазначити, що взаємодія з студентами в такому випадку є пасивною, тоді як комп'ютерні навчальні програми (КНП) активно використовують діалог, а алгоритм роботи програми може змінюватися залежно від відповіді студента [9].

Наприклад, залежно від завдання, яке стоїть перед студентом, програма повинна надавати йому певні рекомендації, пояснення, інструкції або підказки, виконуючи роль викладача. Одночасно з представленням навчального матеріалу комп'ютерні навчальні програми забезпечують взаємодію зі студентом, метою якої є покращення розуміння матеріалу та самоконтроль його засвоєння.

Звісно, жоден навчальний план чи програма не можуть повністю замінити викладача, тому необхідність взаємодії між студентом і викладачем залишається актуальною [4].

Можна підсумувати, що найбільш важливою умовою ефективного навчання є занурення студентів в іншомовне середовище, що передбачає проведення занять виключно іноземною мовою. При організації таких занять слід враховувати такі фактори, як забезпечення студентів необхідними опорами для виконання завдань — спеціально створеними, що допомагають побудувати висловлювання з мовленнєвої точки зору, або природними — картами, схемами, цифровими даними тощо. Також доцільно обирати оптимальний метод організації вправи: одночасна парна та групова робота студентів значно збільшує час їхньої активної участі у мовленнєвій взаємодії.

Розширення ділових і культурних зв'язків із зарубіжними країнами вимагає від сучасних фахівців володіння навичками ділового листування. Для цього студентів слід навчати правил мовного етикету писемного мовлення, який є більш формальним порівняно з етикетом усного мовлення. Комплексний розвиток усіх рівнів комунікативної взаємодії досягається шляхом організації не лише парного, а й групового спілкування, що сприяє формуванню навичок ефективної комунікації у професійному середовищі [5].

Навчання англійської мови для студентів немовних спеціальностей вимагає й побудови циклу навчальних занять. Такі заняття повинні носити творчий характер. Завдяки реальним та конкретним завданням студентам легше мотивуватися до усного та письмового висловлення думок [8].

Висновки

Викладання іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі є складним завданням, що вимагає врахування рівня підготовки студентів, їхньої мотивації та ефективних методичних підходів. Основні принципи комунікативного навчання, такі як

мовна активність, індивідуалізація, функціональність, ситуативність та новизна, відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності навчального процесу. Однак у більшості закладів переважають традиційні методи, що обмежують розвиток комунікативної компетентності студентів. Використання словників, підручників та методичних матеріалів може сприяти покращенню мовленнєвих навичок, проте їхнє застосування має бути системним та адаптованим до потреб студентів. Застосування активних методів і сучасних технологій у викладанні іноземної мови студентам немовних спеціальностей сприяє не лише засвоєнню мовних знань, а й розвитку професійного спілкування, критичного мислення та когнітивних навичок. Використання ігрових, імітаційних, діалогових технологій, інтерактивних методів (case-study, веб-квест, метод проєктів, проблемно-розв'язувальні діалоги, навчальні дискусії, аналіз конкретних ситуацій, рольові ігри, ділові ігри), а також цифрових засобів навчання (комп'ютерні електронні підручники, комп'ютерні навчальні програми) дозволяє створити ефективне мовне середовище. Важливим аспектом є впровадження комунікативного підходу та організація занять, що стимулюють активну взаємодію студентів, розширюють їхні можливості застосування мови в реальних ситуаціях та підвищують мотивацію до навчання.

Список використаних джерел

1. Burhonova G. Modern methods of teaching a foreign language at a non-linguistic university. Бюллетень науки и практики. 2021, №7(5). DOI: <https://doi.org/10.33619/2414-2948/66/52>
2. Holubova H. Teaching foreign languages for professional purposes to the applicants of higher non-linguistic education. Закарпатські філологічні студії, 2021, №16. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.12>
3. Kyrykulytsia V. Effective foreign language training through educational technology with the use of dictionaries. Advanced Education, 2017, №8, 41-48. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.97443>
4. Logutina N. The problem of the educational process activating in the context of distance learning. Молодь і ринок, 2021, №2(188). URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/230491/229466>
5. Rozman I. Learning a foreign language: Ensuring an intensive educational process in Ukraine. Scientific Journal VIRTUS, 2020, №45, June. URL: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7210/1/Learning%20a%20foreign%20language%20ensuring%20an%20intensive%20educational%20process%20in%20Ukraine.pdf>
6. Yurchuk L., Yanenko L. Innovative approaches to foreign language communicative competence formation. Scientific Collection «INTERCONF», 2022, №113, 157. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.06.2022.015>
7. Ковальчук І. С. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах. Житомир – 2018. http://eprints.zu.edu.ua/27796/1/dys_Kovalchuk.pdf
8. Карасьова О. Засоби формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Наукові записки кафедри педагогіки, 2023, №52. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-08>
9. Кравець Р.А. Формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів на уроках іноземних мов. Актуальні проблеми філології та методика викладання іноземних мов усучасному багатомовному просторі: матеріали Всеукр. науково-теоретична конф., 25 жовтня. 2020. Вінниця, 2020. С. 85–88. URL: <http://vsau.vin.ua/repository/card.php?lang=en&id=27539>

10. Матієнко О., Бучацька С. Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей засобами рольових ігор. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. С. 154–166. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-65-154-166>
11. Ivanashko, O., Kozak, A., Knysh, T., & Honchar, K. (2024). The Role of Artificial Intelligence in Shaping the Future of Education: Opportunities and Challenges. *Futurity Education*. 2024, №4(1), P. 126–146. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2024.03.25.08>
12. Kozak A., Blyznyuk L., Knysh T., Ivanashko O., Honchar K. Online Learning As a Tool for the Education System in the Context of Digitalisation. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2023, Vol. 12 (2). P. 132-143. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v12n2p132>